

The Project Gutenberg eBook of Runoelmia

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Runoelmia

Author: Heinrich Heine

Translator: Oskar Uotila

Release date: December 30, 2006 [eBook #20227]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RUNOELMIA ***

Produced by Matti Järvinen.

Heinrich Heine'n

Runoelmia.

Suomentanut

Oskar Uotila

Ensimmäisen kerran julkaissut
G. W. Edlund 1887.

Neiti Ida Aalberg'ille

Suomen taiteen tukijalle, Suomen kielen sointajalle

Oskar Uotila.

Alkulause.

Pieni kokoelma Heinrich Heine'n runojen suomennoksia tarjotaan täten yleisölle. Runoelmat ovat, harvaa poikkeusta lukuun ottamatta, alkuteoksen, *Buch der Lieder*-kirjan järjestystä noudattaen, poimitut runoilijan *Junge Leiden*, *Lyrisches Intermezzo* ja *Die Heimkehr* nimisistä runosarjoista. Suomentaja on jakanut kääntämänsä kappaleet vain kahteen jaksoon: *Romanseihin* ja *Lyyrillisiin lauluihin*, samoin kuin Heine'n ruotsintajat K. A. Renvall ja K. Collan aikoinaan tekivät.

Jos tämä vihkonen saa lukijoita, on suomentajan aikomus vast'edes toimittaa toinen, sisältävä näytteitä Heine'n myöhemmistä *Aus der Harsreise*, *Die Nordsee* ja *Neue Gedichte* nimisistä runoryhmistä.

Helsingissä, Huhtikuulla 1887.

Sisällys.

Romanseja: Sivu.

Kaiku.....	3.
Veljekset.....	4.
Sota-urhot.....	6.
Viesti.....	8.
Don Ramiro.....	9.
Belsazar.....	17.
Pyhäretki Kevlaariin.....	20.
Opetus.....	25.

Lyyrillisiä lauluja:

Kun ihanuuteen toukokuun.....	29.
Mun kyöneleistäni entää.....	30.
Kuun, auringon, kyyhkysen, ruusun ja liljan.....	31.
Tuoll' ylähällä tähdet.....	32.
Sun, armas kultani, kauvas.....	33.
Vain tuskaan lotuskukan.....	35.
Tuo, kultani, kätöses rinnallein.....	36.
Vuoret, linnat kuvastuvat.....	37.
Et lemmi, lemmi mua, et.....	38.
Sydänkäpysen armaan hiuksista.....	39.
Näin unissani miehen lystikkään.....	40.
En kaiho, en, jos sortuis sydänkin.....	41.
No ompas luikkuja näitä.....	42.
Kun lehmus kukki ja laulut soit.....	43.
Nuo sinivuokot silmien.....	44.
Sinitaivas ja manner on loistossaan.....	45.
Tuoll' yksin kalliolla.....	46.
Loi lempensä poika neitoon.....	47.
Sua rakastin, rakastan vieläkin.....	48.
Kesä-aamuna kirkkahinna.....	49.
Teepöydässä istuivat, kunne.....	50.
On myrkkyä mulla laulut.....	52.
Ma nousen vuoren huippuun.....	53.
En tiedä, mitä se lienee.....	54.
Kun matkalla sattumaltaan.....	56.
Sa kaunis saaren neito.....	58.
Mustiin pilviin peitettyinä.....	59.
Ma astuin tuonne lehtoon asti.....	60.
On nukkunut neitonen. Kuuhut.....	61.
Ma onnettuuden Atlas! maalimaa.....	63.
Näin vierivät vuodet vainen.....	64.
Näin unta: kierohon katsoo kuu.....	65.
Nyt on niin rankka ilma.....	66.
He lempivät toistaan, mut tuota.....	67.
Kun vaivaani teille ma valittelin.....	68.
Kun pirua huutelin, tuli tää.....	69.
Mun lapseni, lasna ollen.....	70.
On synkeä mieleni. Murhein.....	72.
Niinkuin kuuhut loistain nousee.....	73.
Näin unessa kultani armaan.....	75.
Sa olet niinkuin kukka.....	77.
Ja sulla on renkahat, helmet.....	78.
Antoivat mulle opetusta.....	79.
Näin unta: taatto taivahan.....	80.
Me kuljimme vaunuissa kahden.....	83.
Kun kerran tulet vaimoksein.....	84.
Sun valkeille olkapäilles.....	85.

Nyt ratsasrykymenti.....86.
Mut kastraatit ne voihkii.....87.

ROMANSEJA.

KAIKU.

Mies ratsain laaksoa matkustaa
Niin verkkaan, suruisaan:
"Oi! matkaanko armaan sylihin,
Vai hautaan kolkkoisaan?"
Ja kaiku vastaa vaan:
"Hautaan kolkkoisaan!"

Ja eespäin ajavi ratsumies
Ja syvään huoahtaa:
"Näin kuljen ma hautaan varhaiseen —
No, tuolla hoivan saa!"
Ja kaiku vahvistaa:
"Tuolla hoivan saa!"

Nyt ratsas kyynelen vuodattaa
Ja poskikin kalvastuu:
"Ja jos minä haudassa hoivan saan,
Niin kaikki unhottuu."
Ja ääni uudistuu:
"Kaikki unhottuu!"

VELJEKSET.

Linna vuoren kaltahalla
Öisen hunnun peitoss' on;
Mutta laakson ilmaa viiltää
Miekanhelske vallaton.

Veljet siellä yltyneet on
Julmiin kahden-aseisiin.
Sano, miksi miekoin veljet
Toistaan vastaan ryntää niin?

Kreivittären silmäin säihky
Heidät veljenvainoon vei;
Armas impi lemmenliekin
Loihti rintaan kummallei.

Mutta kumpaisenko impi
Ottaa hellään suosioon?
Ratkaist' ei voi tuota mietteet —
Siis sen kalpa ratkaisoon!

Niin nyt ottelevat uljaat,
Isku iskuun kalskuin lyö.
Malttakaatten, kaihat kalvat,
Varjotöihin viettää yö.

Voi sa veljein verileikki!

Voi sa laakso hurmeinen!
Kumpainenkin heistä kaatuu
Toisens' kalvan kärkehen. —

Vuodet vierii. Veljein hauta
Peittää monet polvet jo;
Vuoren kaltahalta katsoo
Laaksoon linna autio.

Mutta yöllä vuoren alla
Käyvät kähmät salaiset;
Sydän-öisin kuulet, kuinka
Siellä taistaa veljekset.

SOTA-URHOT.

Sota-urhoa kaks käy matkahan
Pois vanginta Venäjänmaalta.
Mut ennenkun ehtivät Ranskahan,
Tie tuntuvi tuskikkaalta.

Heill' ilmasi ihmiset surkein suin
Nyt Ranskan hukkaantuvanki,
Kun on kera joukkojen voitettuin
Myös keisari, keisari vanki.

Täst' itkevät kumppanit huolissaan,
Kun sainehen sanoman saavat.
Yks' oihkivi: "Voi mua! arvistaan
Taas aukesi entiset haavat!"

Ja toinen lausuvi: "'Mieleni sois
Mun myöskin kanssasi kuolla,
Jos mull' ei vaimoa, lapsia ois,
Joit' eivät vierahat huolla.'"

"En surre ma vaimoa, lapsiakaan,
Miel' etsi nyt korkeammanki;
He käyköhöt miero astelemaan —
Mut keisari, keisari vanki!

"Suo mulle sa palvelus viimeinen:
Jos kaikki nyt päätyvi vaiva,
Vie Ranskahan ruumis raukeinen,
Kotimaahan hautani kaiva.

"Ja arkkuun laske sa rinnallein
Tää merkkini urhontyölle;
Pane myöskin pyssyni vierellein,
Ja miekkani solmia vyölle.

"Näin täydessä asussa vuottelen;
Yövahtia kestävän luulen,
Siks' että mä kanunanjyskehen
Ja orhien hirnuvan kuulen.

"Kun haudalle keisari ratsastaa,
Ja huomaan joukkojen ahdon,
Niin nousen, ja silloin puolustaa
Ma keisarin henkeä tahdon!"

VIESTI.

Nous ylös, knaapi, sukkelaan!
— Sa ratsus satuloit,
Kautt' alhon linnaan Duncanin
Sa ajat, minkä voit.

Siell' ennät talliin, odotat,
Siks' että rengin näät,
Ja kysyt: "kumman tyttären
On tänään teillä hääät?"

Jos renki vastaa: "tumman on,"
Niin viesti joutuun tuo.
Mut jos hän vastaa: "vaalakan,"
Niin ratsus syödä suo.

Ja sitten poikkeet punojaan,
Ja ostat nuorasen,
Ja ajat vaiti, verkkaan vaan,
Ja saatat mulle sen.

DON RAMIRO.

"Donna Clara! Donna Clara!
Nuoruuteni lemmityinen!
Päätit turmahan mun syöstä,
Päätit syöstä säälimättä.

"Donna Clara! Donna Clara!
Suloinen on elonlahja!
Mutta manala on kolkko,
Kylmät tuonen synkät suoijat.

"Donna Clara! Riemuitses nyt,
Huomenna sun vie Fernando
Vihkituoliin morsiana —
Kutsutkos mun myöskin häihis?"

""Don Ramiro! Don Ramiro!
Katkerat on sanat sulla,
Kaihemmat kuin lause tähtein,
Jotka tahdolleni ilkkuu.

""Don Ramiro! Don Ramiro!
Suista synkkä murhe luotas!
Maalimass' on monta naista,
Meille määräs eron Luoja.

""Don Ramiro, uljas urho,
Monta maurilaista voitit,
Voinethan nyt itses voittaa, —
Tullos häihin huomeneltain.""

"Donna Clara! Donna Clara!
Tulen varmaan, sen ma vannon!
Tahdon tanssihin sun pyytää;
Hyvää yötä huomiseksi!"

""Hyvää yötä!"" — Akkunansa
Sulki donna. Huokaellen

Seisoi alla don Ramiro;
Katos viimein valjuun yöhön. —

Viimein pitkän taiston päästä
Täytyi yönkin päivää väistää;
Niinkuin kirjo kukkaistarha
On Toledon uoma tuossa.

Palatsit ja loistolinnat
Kimeltävät auringossa;
Kirkkoin kaareuvat kuvat
Kiiluvat kuin kullattuina.

Pauhaten kuin mettisparvi
Kiikkuu kelloin juhlasoitto,
Vienoisina virret virtaa
Hiljaa Herran huonehista.

Mutta tuolla, katsos, katsos!
Kappelista torin luota
Laila luodelainehien
Syöksyy kansaa kirjavana.

Ritareita rouvinensa,
Juhlallisin joukkoinehen,
Helkkyin heille kellot soivat,
Uhkuu urkuin harras ääni.

Mutta kunnioittain kaikki
Väistyy väen keskustasta,
Jossa astuu nuori pari,
Donna Clara, Don Fernando.

Sulhon palatsihin saakka
Vyörii viljo väentungos;
Siellä alkaa häidenvietto,
Uljas, vanhan tavan lainen.

Ritarleikit, riemupidot
Vaihtelevat vuoroitellen;
Joutuisasti entää aika,
Kunnes ilta hämärtävi.

Salihin nyt tanssiin työntyy
Juhlapäivän ylhät vieraat;
Lampunvaloss' äilehtivät
Heidän loistovaattechensa.

Arvo-istuimille sitten
Istuu morsian ja ylkä,
Donna Clara, Don Fernando,
Vaihtain lemmenlauseitansa.

Iloisissa lainehissa
Liikkuu salin sorja seura,
Äänekkäinä pärrää rummut,
Sekä torvet toittottavat.

"Miksi, kaunis puolisoni,
Tuijottavat yhä silmäs
Tuonne juhlanjoukon taakse?"
Urkkii hämillänsä ylkä.

""Etkös näe, Don Fernando,
Miestä mustakauhtanaista?""
Hymy ellen sulho vastaa:
"Tuohan tuolla on vain varjo."

Mutta lähemmäs käy varjo,
Mies se onkin kauhtanainen;
Ja Ramiron kohta tuntein
Tervehtääpi häntä Clara.

Tanssi on jo alkanunna,
Hilpeästi helkkyy soitto,
Valssi vyörii vilkkahasti,
Jalkain alla silta notkuu.

""Mielelläni, Don Ramiro,
Tahdon tanssiin kanssas käydä,
Mutta mustin kauhtanoisi
Et sa oisi saanut tulla.""

Terävästi tirrittävi
Nyt Ramiro kaunokaista,
Kätens' ympär kietoin virkkaa:
"Käskithän mun tulla tänne!"

Hurjaan tanssinhyörinähän
Tunkee kilvan kumpainenkin;
Äänekkäinä pärrää rummut,
Sekä torvet toittottavat.

""Onhan kalpeat sun poskes!""
Kuiskaa Clara vavistuksin.
"Käskithän mun tulla tänne!"
Soi Ramiron onsi ääni.

Vahakynttilät vain väiäpyy
Välist' ahun aaltoilevan;
Äänekkäinä pärrää rummut,
Sekä torvet toittottavat.

""Niinkuin jäät on kätes kylmät!""
Kuiskaa Clara kauhistuksin.
"Käskithän mun tulla tänne!"
Ja he hyörii pyörtehessä.

""Päästä minut! Don Ramiro!
Ruumiinhaisua on henkes!""
Taaskin synkät sanat vastaa:
"Käskithän mun tulla tänne!"

Silta ryöppyä ja hohtaa,
Rattoisasti raikkuu soitto;
Hurjan loihtupiirin lailla
Kaikki hyörii huonehessa.

""Päästä minut! Don Ramiro!""
Vaikeroipi donna Clara.
Don Ramiro taaskin toistaa:
"Käskithän mun tulla tänne!"

""Lähde nyt jo Herran huomaan!""
Huusi Clara kuuluvasti;
Juur kun sai sen lausutuksi,
Kadonnunna on Ramiro.

Clara kalvas kankistuvi
Kauhusta ja eksyy yöhön;
Tainnostila kuulaan kuvan
Otti synkkään sylihinsä.

Viimein havaa horroksista,
Viimein auki luomet luopi;
Mutta kummastus on taasen

Painaa kiinni sulot silmät.

Sillä tanssin telmiessä
Hän ei ollut liikkunutkaan,
Vaan hän istuu sulhon luona,
Joka huolissansa urkkii:

"Virka, miks' on kalvas poskes,
Miksi katse synkkä sulla?" —
""No, Ramiro?"" — ännkää Clara,
Jolta kauhu kiinsi kielen.

Silloin uurtaa one kurttu
Sulhon otsaa ja hän vastaa:
"Älä urki verityötä, —
Päivällä jo kuol' Ramiro".

BELSAZAR.

Yö puolittain jo mennyt on,
Ja levollaan on Babylon.

Vaan linnassa kuulun kuninkaan
Hovijoukkio jatkavi meluaan.

Belsazarin salissa soitto soi,
Hän vierainensa nyt aterioi.

Rivi loistava miehiä istuilee
Ja jaloa viiniä maistelee.

Niin kiikkuvat maljat ja riemu käy;
Se ruhtinan mieltä ei häirivän näy.

Mut ruhtinan poskuset hehkun saa,
Jalo juoma se uljuutta innostaa.

Miel' yltyvi hällä, ja rohkeuttaan
Jumaluutta nyt käypi hän herjaamaan.

Ja pöyhkien julkea herjailee!
Koko joukkio myöntäen nyökkäilee.

Kun uhkea ruhtina ääneen huus,
Ees takasin riensihe passari uus.

Tää kulta- ja hopia-kaluja tuo;
Oli Jehovan temppelin ryöstöä nuo.

Ja ruhtinan kätehen julkeaan
Pyhä pikari, täytetty, tarjotaan.

Sen pohjahan kohta hän tyhjentää;
Suu vaahdossa sitte hän räyhähtää:

"Jehovah! miss' on sinun valtikkasi —
Its' olen ma Babelin kuningas!"

Mut tuon oli lausunut julmuri juur,
Niin pelkohon uupui röykkeys suur.

Nyt naurukin vaikenä kerrassaan;
Koko seura on vait kuni haudassaan.

Ja katso ja katsos! seinällen
Tuli silmihin ihmiskätönen;

Ja piirteli, piirteli seinällen
Tulikirjoitusta — he näkivät sen.

Jääjäykkänä istuvi kuningas,
Ja muoto on kalman kalvakas.

Hovijoukkio kaikk' oli kauhuissaan.
Ei tohtinut kenkään liikkuakaan.

Tuli tietäjöitäkin, vaan ei nää
Punakirjaimia voi selvittää.

Belsazarin, ennenkun loppuu yö,
Oma palvelusväkensä hengiltä lyö.

PYHÄRETKI KEVLAARIIN.

1.

Luon' akkunan on äiti
Ja poika vuoteellaan,
"Sa etkö nouse, Vilhelm,
Jo saaton katsontaan?"

"Ma olen sairas, äiti,
Niin ett'en kuule, nää;
Ja Gretchenini kuolo
Mun mieltäin kirveltää." —

"Nous ylös, Kevlaarihin
Me käymme messuhun,
Niin Pyhä-Neitsyt voitaa
Sun rintais raadellun."

Ja kirkkoliput liehuu,
Ja äänet veisailee;
Näin Rheinin Kölnin halki
Tuo saatto virtailee.

Vaan äiti rientää joukkoon,
Vie pojan mukahan,
He yhtyy kilvan kööriin:
"Oi kiitos Maarian!"

2.

Kevlaarin Pyhä-Neitsyt
On juhlapuvussaan;
Häll' on niin paljon hommaa
Nyt raajarikoistaan.

Ja sairaat hälle vievät
Kaikk' uhriantimen:
Tää vahaan tehdyn jalan,
Tuo vahakätösen.

Sen, ku vie vahakäden,
Käs'haava arvettuu;
Ken vahajalan uhraa,
Sen jalka parantuu.

Joka Kevlaariss' oli rampa,
Nyt nuoralla tanssailee,
Ja moni sormisairas
Jo viulua soittelee.

Vaan vahakynttilästä
Tek' äiti sydämen:
"Tää Neitsyelle anna,
Hän murtaa murenen."

Niin ottaa poika vahan,
Käy pyhänkuvaan päin;
Ja silmäst' entää kyynel
Ja suusta sanat näin:

"Sa ylhäinen ja puhdas,
Sa Pyhä-Impynen,
Sa kuninkaatar taivaan,
Sull' avaan sydämen!"

"Mun Kölniss' äidin luona
On ollut asuntain,
Niin, Kölniss' asun, jossa
On kirkkoja sadottain."

"Ja lähell' asui Gretchen,
Vaan hän on kuollut nyt —Tuoss'
antimein — tee terveeks
Sydämmein särkynyt."

"Tee terveeks sairass' sydän —
Ma tahdon ainian
Ja palavasti laulaa:
Oi kiitos Maarian!"

3.

Tuo sairass' poika ja äiti,
He nukkuvat kotonaan;
Niin silloin Pyhä-Neitsyt
Käy hiljaa asuntaan.

Hän kääntyy sairaan puoleen
Ja hiljaa painaltaa
Sen rintaa kädellänsä
Ja hymyy ja katoaa.

Tään näki uness' äiti,
Ois nähnyt muutaki,
Mut koirat haukkui ulvoin
Ja äiti havasi.

Tuoss' onkin vaipununna
Jo poika kuolemaan;
Ens' aamurusko poskiin
Luo hälle valoan.

Ja äiti risti kädet,
Tuns' oudoks' oltavan;
Hän hymis hartahasti:
"Oi kiitos Maarian!"

OPETUS.

Mettinen siivet sai:
"Vältatkö tulta, vai!"
Mettinen hyöri, hei!
Äidist' ei huoli, ei;

Kiertävi liettä vaan,
Surraten surruaan;
Kuurot on korvat sen; —
"Mettinen! mettinen!"

Nuoriso hurja on,
Ajavi ahjohon,
Ajavi lieteheh, —
"Mettinen! mettinen!"

Leimu nyt lensi, oi!
Hehkuhun hehku toi. —
"Pois mailta neitojen!
Poikanen! poikanen!"

LYYRILLISIÄ LAULUJA.

Vaivat, valitukset julki
Tässä kirjasessa laukes,
Jos se kätehesi kulki,
Sydämeni Sulle aukes.

Kun ihanuuteen toukokuun
Jo aukes kukkain kuori,
Mun silloin puhkes rinnassain
Myös lemmenliekki nuori.

Kun ihanuutta toukokuun
Jo kaikki kilvan silmi,
Ma silloin hälle lausuneeks
Sain ikäväni ilmi.

Mun kyneleistäni entää
Moni kukkanen ilmoillen,
Ja huokaukseni lentää
Kesälauluiksi leivoillen.

Ja jos mua lemmit, kulta,
Sinä saat joka kukkasen,
Eik' alta akkunas sulta
Lopu laulu leivojen.

Kuun, auringon, kyyhkysen, ruusun ja liljan
Ma lemmittävikseni valitsin hiljan.
Niit' enään en lemmi, sai lempeni vaimen
Tuo pieno ja hieno ja vienokainen;
Hän itse on aurinko lemmen viljan
Ja siskonen kyyhkyn, ruusun ja liljan.

Tuoll' ylähällä tähdet
Vain kiiluu paikoillaan
Tuhannet vuodet, katsoin
Tutusti toisiaan.

Ne haastelevat kieltä,
Niin ihmeen ihanaa;
Mut kenkään filologi
Ei voi sitä oivaltaa.

Sen oppinut olen minä,
Enk' unhoita sitä, en;
Ja kielioppina mulla
Oli kasvot kultasen.

Sun, armas kultani, kauvas
Vien siivillä laulelon,
Pois Gangesvirran maille,
Nuo ihmeseutuja on.

Siell' ainian kukkii puisto
Ja huojuvi kuutamaan;
Ja lotoskukka vuottaa
Jo lempisiskoaan.

Siell' ailakoivat kielot
Ja nyökkivät tähdillen;
Aniarmaat ruusut kuiskuu
Salasatuja tuoksuillen.

Gazellit, sievät, viisaat,
Siell' ehdon ilakoi;
Ja pyhän virran loiske
Etäältä illoin soi.

Siell' asuntomme olkoon
Ja varjomme palmupuu,
Siell' onnea, rauhaa sielu
Ja autuutta uneksuu.

Vain tuskaan lotoskukan
Saa loisto auringon;
Pää kallellaan se nuokkuu,
Yö sillä mieless' on.

Kuu, kukan sulho, yksin
Sen vai vellille saa;
Se kainot kukkakasvot
Vain kuulle paljastaa.

Se silloin säihkyä ja hehkuu
Päin taivoon korkeaan;
Se tuoksuu ja itkee ja värjyy
Nyt lemmenvaivojaan.

Tuo, kultani, kätöses rinnallein —
Ja kuule kuin sykkivi sydämein!
Siell' ilkeä nikkari asustaa
Ja arkkua mullen valmistaa.

Yöt, päivät vasara siellä käy.

Ei unta se minulle suovan näy.
Työ tehkää, nikkari, joutuisaan,
Jott' oitis rauhassa nukkua saan.

Vuoret, linnat kuvastuvat
Rheinin kalvoon päilyvään,
Laiva luisuu leikitellen,
Päivänpaiste-kehässään.

Rauhallisna katsastelen
Kultalaineen liikuntaa;
Pohjukassa poven tunteet
Salaisimmat havahtaa.

Tuttavasti tervehdellen
Viettää virta korskea;
Mut sun tunnen — kaunis kuori,
Allas yö ja kuolema.

Päällä halu, alla oikut,
Kuva olet armahan!
Noinpa hänkin päilyy, nuokkuu,
Hymyellen vastahan.

Et lemmi, lemmi mua, et,
Ma vähät huolin tuosta;
Kun näen kasvot kaunoiset,
Niin kaulaas mielin juosta.

Sa kammot mua, kammot vain,
Suus kuulen lausuvaksi;
Tuo tänne se mun suudellain,
Niin lohdun saanen, lapsi.

Sydänpäpysen armaan hiuksista
Teen kaunihimmat kanzonit.
Sydänpäpysen armaan huulista
Teen parahimmat terzinit.
Sydänpäpysen armaan poskista
Teen oivallisimmat stanzit.
Oispa käpyselläni sydänkin,
Siitä tekisin sivakan sonetin.

Näin unissani miehen lystikkään;
Hän hitiöillä otti askeleita;
Ol' yllään hienoimpia hepaleita,
Mut alla tahra, ryönä järkiään.

Hän alta oli kurjin miehiään,
Vaan päält' ei ilman arvon-osotteita;
Työns' oli urhon töiden reimakkeita;
Kuin mahtimies hän toimi tykkänään.

"Ja tiedäs, ken se on! Käy katsomaan!"
Näin virkkaa uniukko kurillaan,
Ja tämän peilikuvan nähdä saammen.

Tuo mies käy vihkituoliin: morsian
On kultani. He lausuu: "rakastan!"

Ja tuhat perkelettä ilkkuu: "amen!"

En kaiho, en, jos sortuis sydänkin,
Sa, kulta entinen! miks kaihoisin!
Jos onkin vaattees helmihosteiset,
Yön sydämessäs synkistyttää net.

Sen tiedän jo. Ma näin sun unissain,
Ja yönkin sydämessäs nähdä sain,
Ja käärmeen näin, mi syöpi sydäntäs,
Näin, kulta, kuink' on kurja elämäs.

No ompas luikkuja näitä!
Ja rummutkin räpättää!
Tuoll' oman kultani häitä
Nuo tanssia rötköttää.

Ja soittoa sytee ja syyhtää
Niin huilut kuin symbolit;
Vaan välillä itkeä nyyhtää
Kaikk' hyvät enkelit.

Kun lehmus kukki ja laulut soit,
Ja aurinko hymysi herttaisaan;
Niin kätesi kaulahan mulle loit,
Niin painoit mun rintaas uhkuavaan.

Kun lehdet putos ja korppikin huus,
Ja aurinko tervehti jurottain;
Niin lausui hyyteiset hyvästit suus,
Niin lyykähti lyykysi kohteliain.

Nuo sinivuokot silmien,
Nuo punaruusut poskusten,
Nuo valkoliljat kätösten,
Ne kukkii ja kukkii vielä vaan,
Mut sydän on naatunut kokonaan.

Sinitaivas ja manner on loistossaan,
Ja tuulonen henkivi lauheaan,
Ja kukkaset nuokkuvat niituillaan,
Ja säihkyvät aamuista kastettaan,
Ja ihmiset uhkuvat riemujaan —
Ja kumminkin hautaan haluaisin,
Ett' armahan viereen sijan saisin.

Tuoll' yksin kalliolla
On honka pohjolan,
Sit' unettaa, ja talvi
Sen peittää vaippahan.

Se palmust' uneksuupi,
Jok' yksin etelään
On osunna vuoren

Paahteiseen seinämään.

Loi lempensä poika neitoon;
Tää mieltyvi toisehen;
Tuo toinen lempivi toista
Ja viepi sen vihillen.

Nyt kiusalla neito miehen
Nai sen, joka kohtaamaan
Vain ensinnä osuvi. Tästä
Taas poika on pahoillaan.

Tuo kaikki on vanha juttu,
Mut aina se uudeksi jää;
Ja kelle se sattuu, senpä
Sydänkammio sylkähtää.

Sua rakastin, rakastan vieläkin!
Ja maa jos kukistuisi,
Sen raunioilla sittenkin
Mun lempeni lieska uisi.

Kesä-aamuna kirkkahinna
Ma puistoa käyskelen.
Kukat iskevät silmää kuiskuvin,
Minä käyskelen vaieten.

Kukat iskevät silmää kuiskuvin,
Mua säälien, kenpä ties:
"Älä siskoamme paho,
Sa surkea, kalvas mies!"

Teepöydässä istuivat, kunne
Jo lemmestä haasteltihin.
Oli naisien hellänä tunne
Ja herrain mit' esteettisin.

"Lupa lempiä platonisesti"
Hovineuvos lausua soi.
Hovineuvotar ironisesti
Veti suuta, mut huokasi: "oi!"

Pääs pastorin suustakin henki:
"Jos lempi on raa'akas, siin'
On turmio terveydenki."
Neiti sammalsi: "Miksikä niin?"

Ja kreivitär suo surumiellä:
"Se lempi on "une passion!"
Teekupposen täyttävi vielä,
Sen saapi nyt Herra Baron.

On seurassa tyhjäkin loukko;
Jos henttuni sinne nyt sais,
Niin lemmestäs kaskuja joukko
Ois sullakin kertoellais.

On myrkkyä mulla laulut —
Ei muuta voisikaan,
Kun myrkkyä kaadoit mulle
Elooni kukkivaan.

On myrkkyä mulla laulut —
Ei muuta voisikaan,
Kun povessa kyitä kantaa
Ja sua, kulta, saan.

Ma nousen vuoren huippuun,
Ja tunteekkaaksi saan.
"Oi, jospa lintu oisin!"
Näin huokaan yhä vaan.

Jos pääskynen ma oisin,
Sun luokses, kulta, taas
Ma palaisin, ja pesän
Laittaisın akkunaas.

Jos satakieli oisin,
Sun luokses laulamaan
Ma palajaisin, kulta,
Laidalle vaskaha'an.

Jos hömötintti oisin,
Mun saisit vierehen;
Olethan hömöin suoja
Ja hömötautisten.

En tiedä, mitä se lienee,
Ett' olen näin murheinen;
Ei mielestäni mun haihdu
Taru ammon-aikuinen.

On vilvas, hämärä ilma,
Rhein virtaavi rauhaisaan;
Tuon vuoren kukkula säihkyy
Ilt' auringon-paisteessaan.

Tuoll' ylhäällä ihme-impi
Iki-ihana istuilee,
Sen kultakoriste kiiluu,
Hän tukkaansa suorielee.

Hän kultakammalla kappaa
Ja laulavi laulelon;
Siin' ihmetyttävä sävel
Ja viehättävin on.

Tuon soutajan venhossansa
Se hurmaavi loihdullaan;
Ei näe hän karia virran,
Hän katsoo vuorelle vaan.

Ma luulen, nieluunsa pyörre
Niin pojan kuin venosen vei;
Ja loihtulaulullansa
Sen tehnyt on Lorelei.

Kun matkalla sattumaltaan

Ma kultani perheen näin,
Niin siskonen, äiti ja taatto
Mun tunsivat tervehtäin.

He kysyvät, kuinka voinen,
Its' yhtenä huudahtain,
Ett' en ole muuttunut lainkaan,
Pait ett' olen kalvas vain.

Ma tiedustin tantit ja mummot
Ja voimiset muidenkin,
Myös kuin voi pienonen penttu,
Tuo haukuin vienoisin.

Kun vointia nainehen kullan
Käyn viimeksi urkkimaan;
Saan ystävällisen vastuun,
Ett' oli hän viikoillaan.

Ja onnea toivotin silloin
Ja sievästi sammalsin,
Ett' oisi he hyvät ja hällen
Veis terveitä tuhansin.

Mut siskonen välihin huusi:
"Mun penttuni, kiltti niin,
Tuli suurena hulluksi aivan
Ja Rheinihin heitettiin."

Tuo pieni on ilmetty kulta,
Jos lainki hän naurahtaa;
Sama silmien isku on hällä,
Joka mun niin kurjaks' saa.

Sa kaunis saaren neito,
Tuo venhees rantaan vain;
Käy luoksein, ailakoimme
Nyt tässä rinnattain.

Pääs sydämellein paina,
Miks' noin sa arkaillet?
Eip' ole pelkoon saaneet
Sua meren lainehet.

On sydämeinkin meri
Luoteineen, vuoksineen,
Myrskyineen, mutta kauniin
Myös pohjahelmineen.

Mustiin pilviin peitettyinä
Nukkuu jumalien joukko.
Kuulen, kuinka kuorsailevat.
Meitä uhkaa aallonkouko.

Raivo ilma! Myrsky riehuu,
Tahtoo laivaraukan kaata —
Eikä viitsi vinha hyökkä
Isännättömänä laata!

En voi estää, että myrskyy,
Masto ryskyy, väijyy vuokin,
Siksi kääriydyn vaippaan,
Maatakseni niinkuin nuokin.

Ma astuin tuonne lehtoon asti,
Mi kuuli uskos lupausta;
Ja paikkaan, jota itkus kasti,
On tehnyt pesän käärme musta.

On nukkunut neitonen. Kuuhut
Luo sisään sätehet;
Tuoll' ulkona sinkuu ja vinkuu
Kuin valssinsävelet.

"Ma akkunastani silmään,
Ken häiritsijä on."
Siell' istuvi kuolleen ruotto
Ja inuvi laulelon:

"Sa lupasit tanssihin tulla,
Mut sanas söit sa vaan,
Nyt hautausmaalla on tanssit,
Käy kanssain tanssimaan."

Se neitosen hurjaksi hurmaa
Ja ulos houkuttaa;
Hän seuravi haamua; laulain
Tää e'ellä tallustaa.

Tää vinkuu ja tanssii ja hyppii
Ja luitaan kurikoi,
Ja nyökkivi ruottoansa.
Kuu kaihaan valon loi.

Ma onnettuuden Atlas! maalimaa,
Niin koko maalimata murheen kannan,
Ma kannan kantamatonta, ja sydän
On mulla murtumallaan.

Sä ylväs sydän, tuota tahdoit juur!
Sä pyysit onneasi ääretöntä,
Tai ääretöntä kurjuuttasi, sydän,
Ja nyt sa olet kurja.

Näin vierivät vuodet vainen,
Sukupolvet hautahan käy,
Mut lempeni kalvavainen
Ei hoivaa suovan näy.

Jos kerta sun kohtais vielä,
Niin painuisin polvillein,
Ja huutaisin kuolevan kiellä:
"Teit' ihailen, rouvasein."

Näin unta: kierohon katsoo kuu
Ja kierohon linnunrata;
Luo kullan kulkuni ajaantuu
Penikulmia varmaan sata.

Kun kartanoons' olen kiidellyt,
Saa suutelon portahan paasi,
Jota pienonen jalka on liidellyt,
Jota kullan liepehet laasi.

Oli pitkä ja viileä yökaus tää,
Ja huurre portahan peitti;
Läpi akkunan kurkisti kalvas pää;
Kuu hunnun sillekin heitti.

Nyt on niin rankka ilma
Ja satavi yhtenäin;
Ma akkunassain istun
Ja katselen pimeään.

Tuoll' yössä yksin vilkkuu
Valo pienonen eteenpäin;
Siell' äiti lamppuinensa
Käy katua kyyryttään.

Hän kotia ostaa voita
Ja jauhoja pivosen,
Ja suurelle tyttärelleen
Nyt aikovi leivoksen.

Tää kotona unillansa
On nojatuolissaan;
Ja valon ääressä suorii
Hän kultakutriaan.

He lempivät toistaan, mut tuota
Ei hiiskunut kumpikaan;
He katsoivat karsaasti toistaan,
Ja riutuivat rakkauttaan.

He eroivat viimein ja toisens'
Vaan unessa näkivät;
He olivat aikoja kuolleet
Ja tuskin sen tiesivät.

Kun vaivaani teille ma valittelin,
Te olitte vait suin haukottavin;
Mut koreita värssyjä siitä kun tein,
Mua kiititte kaunihin eloogein.

Kun pirua huutelin, tuli tää,
Ja mua hän alkoi ihmettää;
Ei ole hän ruma; lempo ties,
Ett' oli hän moinen hieno mies,
Mies kaikkein parhaalla i'ällään
Ja nöyrä ja höyli järkiään.
Hän viisas diplomaattikin on,
Ja selvitti kirkon ja valtion.
Hän hiukan on kalvas, eipä kumma,
Kun Hegeliä on luenunna.
Mut mielipoeta on hällä Fouqué.
Ei huoli hän enään kritiikasta,
Kun huolekseen sen ottanut vasta
On kallis mummonsansa Hekate.
Hän juristintietäni kehuu ja lisää:
"Tuoss' aineessa muinoin pakkasin sisään."
Siit' ilmasi mulle hän iloa uutta,
Ett' olimme tehnehet tuttavuutta,

Ja kysyi, emmekö mennä vuonna
Jo olleet Espanjan lähetin luona?
Ja kun häntä katsoin, selvis juttu:
Hän olikin vanha, vahva tuttu.

Mun lapseni, lasna ollen
Ol' iloa meilläkin;
Me ryömimme kanakoppiin
Ja lymyimme olkihin.

Me kotkimme kuin kanat,
Ja ken kävi ohitsen —
"Kyykerikyy!" se luuli
Kukon laulannaksi sen.

Kaikk' arkut kartanolla
Ne tapetseerattiin,
Niiss' asuimme me kahden,
Ja perhett' oltiin niin.

Kun kylän vanha kissa
Tul' usein vieraisin,
Se lyykyä, kumarrusta
Sai meiltä kyliinkin.

Ja kohteliaat me oltiin
Ja lausehin likeiset;
Moni vanha kissa jälkeen
Sai meiltä ne lausehet.

Kuin aika-ihmiset, usein
Myös haastoimme vierettäin,
Valiteltihin, kuinka kaikki
Nyt kääntyvi nurinpäin.

Kuink' usko ja rakkaus ovat
Jo mailman jättäneet,
Ja kuinka on kahvi niin kallis,
Ja rahat niin harvenneet. —

Poiss' on nyt lastenleikit,
Kaikk' ohitse vyörivi näin —
Raha, aika, mailma, rakkaus
Ja usko lempiväin.

On synkeä mieleni. Murhein
Ma menneitä muistelen;
Oli muinonen mailma mit' urhein,
Suku sankka ja herttainen.

Nyt tyytymys vaihtuvi vaivaan,
Ja taakaks' on sinun työs;
On kuollunna Jumala taivaan,
Ja perkele vainaja myös.

Joka viettäis hetkisen rieman,
Saa kurjan ja nurjan vaan;
Josp' ei ois lempeä hieman,
Ties, kuin tuota ollakaan.

Niinkuin kuuhut loistain nousee

Alta pilvenhattarain,
Niin nyt ajan hattaroista
Kuultaa kuva sulokkain.

Kannell' istuimme me kaikin,
Rheinin vartta viiltäen,
Kesävehrät rannat hehkui
Valoss' iltapaistehen.

Miettivänä lymyin kauniin
Naisen syliin hentohon;
Armaan rakkaat, kalvaat kasvot
Punas kulta auringon.

Kannel helkkyi, pojat lauloi,
Ihmeellinen iloisuus!
Taivas siinsi kirkkahammin,
Sieluun aukes avaruus.

Satumaisna siirtyi metsät,
Linnat, vaarat rantaman; —
Kaikki nuo näin päilyvinä
Silmäteräss' armahan.

Näin unessa kultani armaan,
Oli arka ja kurja hän nyt,
Ja entinen muhkea muoto
Oli kuihtunut, ränstynyt.

Hän painavi rintahan lasta,
Ja toista hän kädestä vie,
Asu, ryhti ja katsekin näytti
Mitä huolia kärsinyt lie.

Hän asteli katua pitkin,
Ja niinpä nyt kohdataan,
Hän näkevi mun, ja hälle
Ma haastelen rauhaisaan:

"Käy kanssani kotihin meille;
Kas kuin sua näännyttää!
Ma työllä ja innolla aion
Sua luonani elättää."

"Myös lapsesi kotihin ottaa
Ma tahdon ja hoitohon,
Mut ennemmin kaikkia itses,
Sa lapsenen onneton."

"En konsana kerro ma sulle,
Ett' armaani olit sa mun,
Ja kun sinä kuolet, itkein
Vien hautahan kaivatun".

Sa olet niinkuin kukka,
Niin kuulas, kaunoinen;
Kun katson kasvois, murhe
Mun hiipii mielehen.

Ma taivaalt' anon, että
Sois kaikkivaltias
Sun saastumatta olla
Noin kaunis, kuulakas.

Ja sulla on renkahat, helmet,
Kaikk' ihmisen pyytehet,
On suloimmat silmätkin, kulta, —
Mitä vielä sä mielinet?

Sun suloista silmistäs noista
Ikiäikuset aartehet
Ma lauleloitani laadin —
Mitä vielä sä mielinet?

Sa suloilla silmilläs noilla
Mua ainian vaivannet,
Ja onneni rahtusen raastat —
Mitä vielä sä mielinet?

Antoivat mulle opetusta,
Neuvoja, kaikkea suositusta,
Sanoen, että, jos vuotan vaan,
Ryhtysivät mua suojelemaan.

Suojelusta kun vuottain katsoin,
Oisin ma kuollut kurnivin vatsoin,
Vaan minut kohtasi kunnan mies;
Tää se mun hoitoonsa ottaa ties.

Hoitaja ruo'in ravitsevin!
Unhottaa hänt' en voi hevin!
Suudella häntä mun mieleni sois,
Hoitaja tuo jos en itse ma ois.

Näin unta: taatto taivahan
Mun istuimelleen liittää,
Ja ympärillään enkelit
Mun värssyjäni kiittää.

Ma makeisia maistelen
Ja suurta olutsarkkaa,
Jost' usein paavin maljan juon;
Ei maksa tuo niin markkaa.

Mut ikävät mun hyvin on,
Ma soisin olla maassa;
Jos en ois taivaan valtias,
Niin oisin hornan haassa.

"Sa pitkä enkel Gabriel
Voit maahan siivin soutaa,
Mun kalliin Walter ystävään
Saat kohta tänne noutaa.

"Hänt' älä etsi luennoilt',
Vaan viinibodegasta;
Äl' etsi emäkirkoista,
Vaan kappelista vasta."

Niin enkel itsens' sonnustaa
Ja lentää läpi luoman,
Ja löydettyään ystävän
Tuop' ylös rakkaan kuoman.

"Niin, kuoma, taivaan valtias
Ma olen ynnä maankin!
Sit' olen aina saarnannut,

Ett' oivan viran saankin.

"Ja ihmetöitä yhtenään
Saan maalimalle luoda!
Voin huvikses nyt tuommoisen
Pääkaupungille suoda.

"Kaikk' katukivet järkiään
Nyt pitää halki entää
Ja osteri, niin raikas, suur,
Jok' ainoasta lentää;

"Sitruunanneste tuoksuinen
Kuin kaste maata peittää
Ja sade katukuoppihin
Vain Rheininvinaa heittää."

Pääkaupunki nyt riemuitsee
Ja syömingeihin rientää;
Senaatinherrat ränneistä
Jo lakkii viinilientä.

Ja runoniekat nektariin
On moiseen melkein kuolla!
Ja luutnantit ja vänrikit
Kaikk' alkaa teitä nuolla.

Nuo luutnantit ja vänrikit
On miestä sukkelinta,
He tuumivat: ties, koska taas
Näin halp' on viinin hinta.

Me kuljimme vaunuissa kahden
Yön seljässä pimein päin;
Ja armaasti vierisi aika
Kuin lasten leikkiväin.

Mut annas aamu kun koitti,
Niin väliimme — lempo ties
Kuin — kömpinyynnä on Amor,
Tuo sokea matkamies.

Kun kerran tulet vaimoksein,
Niin hätäkös sun olla,
Sull' aikas ilonhyörinää
On, niinkuin korennolla.

Ja kun sa haukut, pauhaillet,
Ma kärsin sen kuin vanki;
Mut ellet kiittäis värssyjäin,
Niin erot kohta hankin.

Sun valkeille olkapäilles
Saan pääni painaltaa,
Ja varkain kuunnella, minne
Sun sydämes kallistaa.

Nyt ratsasrykymenti
Jo ryskää tännekin,
Ja huomenn' aikoo heittää
Mun kulta armahin.

Ja jos mun huomenna heität,
Niin lienet tänään mun,
Ja sulossa syleilyssä
Sen sulommin uneksun.

Nyt ratsasrykymen
Jo ryskää paluullen;
Ma tässä, kulta, sulle
Tuon ruusuviikkosen.

No nuopas kelpo kestii!
Tuo maamme rasis!
Ja sydämessäsikin
Ol' oiva majoitus.

Mut kastraatit ne voihkii,
Kun läksin ma laulamaan;
Ne voihkii ja ne oihekii:
"Sa laulat niin karkeaan."

Niin alkaa laulun oivat
Nuo äänöset pienoiset,
Kuin kristalli ne soivat,
Nuo hienot ja vienoiset.

Ne laulaa lemmenvaivan
Ja lempivän hekkumaa;
Ja naiset itkuun aivan
Tuo taidenautinto saa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RUNOELMIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in

your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project

Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following

which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.